

ประเพณีตักบาตรสองแผ่นดิน  
พื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนไทย-ลาว <sup>1</sup>  
THAI-LAO Morning Almsgiving Tradition  
The Transboundary Cultural Space

พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (Phrakrusripariyatarak) <sup>2</sup>

สงเสริม แสงทอง (Songserm Seangthong),

ทิพาภรณ์ เขสุวรรณ (Tipaporn Yesuwan) <sup>3</sup>

สัททยา วิเศษ (Sahathaya Wises) <sup>4</sup>

วีรธรรม ปัญจันท์ (Weeradham Panchakhan) <sup>5</sup>

Received: September 29, 2018

Revised: December 19, 2018

Accepted: December 19, 2018

## บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนผ่านประเพณีตักบาตรสองแผ่นดิน ปัจจัย

---

<sup>1</sup> ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2558

<sup>2</sup> วัดสะแกพระอารามหลวง

<sup>3</sup> มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

<sup>4</sup> มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

<sup>5</sup> สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

และศักยภาพพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดน และวิเคราะห์ผลกระทบ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในเรื่องวัฒนธรรมข้ามพรมแดนผ่านประเด็นดักบาตรสองแผ่นดิน โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจากประเทศไทยและสปป.ลาว การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนไทย-ลาว เป็นพื้นที่จากฝ่ายประเทศไทยทางเดียว ที่มีอิทธิพลต่อภายนอกด้านการเมือง เศรษฐกิจ เช่น การค้าชายแดน การลงทุน และการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง ดังนั้น “ดักบาตรสองแผ่นดิน” จึงเป็นจุดขายของประเทศไทย เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ บนฐานของพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อผลทางการเมือง และการเติบโตของเศรษฐกิจชายแดน

ศักยภาพในพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดน แบ่งออกเป็นปัจจัยและศักยภาพภายใน ได้แก่ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ วิถีชีวิต และประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา ส่วนปัจจัยและศักยภาพภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมการค้าชายแดน ให้เป็นด่านชายแดนสากลและ การส่งเสริมการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง

ผลกระทบจากประเด็นดักบาตรสองแผ่นดินไทย-ลาว มีทั้งทางบวกและทางลบ 3 ระดับ ได้แก่ 1) ผลกระทบระดับประเทศ ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยใช้การดักบาตรนำการเมือง และเศรษฐกิจ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) ผลกระทบระดับจังหวัด ทำให้ประเพณีดักบาตรสองแผ่นดินเป็นงานประจำปีของจังหวัดพะเยา ที่เน้นการท่องเที่ยว และสร้างรายได้ และ 3) ผลกระทบระดับท้องถิ่น เกิดการขยายตัวการค้าชายแดนจากการเปิดตลาด ส่งผลให้มีร้านค้า ร้านอาหาร ที่พัก และนักท่องเที่ยวเพิ่มมาก

ขึ้น มีความร่วมมือของประชาชน หมู่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วย  
งานราชการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด

**คำสำคัญ:** ประเพณีตักบาตร, ประเพณี, พื้นที่วัฒนธรรม, การข้ามพรม-  
แดน

## ABSTRACT

This research is a qualitative research. The purpose of this research is to study the process of creating cultural space across the border between two traditions, and to study factors and potential of emergence of cross-border cultural areas and , finally, to analyze the impact of this cultural space. It also provides suggestions on cross-border culture between the two traditions. The research use various methods such as group discussion and interviews with key informants from Thailand and Laos PDR. Non-participant observation

The research found that Thailand is the dominant actor in the cultural area across the Thai-Laos border. External political and economic influences such as border trade, investment and tourism are linked to the Mekong sub-region, so the “two lands” are the selling points of Thailand to promote the mutuality of the two countries. On the base of Buddhism and culture. For political results and the growth of the border economy.

Potential in emergence of cross-border cultural areas is divided into internal and external factors, namely, social capital, cultural capital. It is also a source of natural resources with a diversity of ethnic groups, local cultures and traditions that are related to Buddhism. External factors and potential include the promotion of border trade. It is a universal border checkpoint and Tourism promotion in the Greater Mekong Sub-region

There are 3 levels of positive and negative impacts of the two traditions: 1) national impact which help building international relations as well as the political, economic and cultural promotion of cultural tourism. 2) Provincial Impact of the two traditions become the annual festival of Phayao province. This aspect focusing on tourism and as a mean to generate revenue; and 3) local impact. The expansion of border trade from the opening of the market. As a result, there are more shops, restaurants, accommodation and tourists, increase cooperation among villagers, local government organizations, and provincial government office.

Keywords: Almsgiving, Tradition, Cultural Space, Transboundary

## บทนำ

การดักบาตรถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมของชาวพุทธ หมายถึง ความเจริญงอกงาม กุฎระเปียบและข้อปฏิบัติ หรือสิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้หมู่คณะ (Phāphiçhit Banthēng, 2006, p. 35) การดักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แต่ละภูมิภาคจะมีความแตกต่างกัน อาทิ การดักบาตรเทโวโรหณะในวันออกพรรษา การดักบาตรเที่ยงคืนในภาคเหนือในวันขึ้น 15 ค่ำที่ตรงกับวันพุธ การดักบาตรดอกไม้ที่จังหวัดสระบุรีในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 หรือวันเข้าพรรษา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีการดักบาตรในพื้นที่ที่มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว หรือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การดักบาตรสองแผ่นดิน ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย การดักบาตรสองแผ่นดินเพื่อมิตรภาพไทย-ลาว ที่วัดโพธิ์ชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายในช่วงประเพณีออกพรรษาซึ่งจัดเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2556 โครงการดักบาตรสามแผ่นดิน ในปี พ.ศ. 2557 จัดที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นต้น

จังหวัดพะเยา เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนบน ทางทิศตะวันออก มีพื้นที่ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยลาว (ในบทความนี้จะต่อไปจะใช้คำว่า “สปป.ลาว”) คือ บ้านฮวก ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง ติดกับเมืองคอบ แขวงไชยบุรี คนไทยและคนลาวมีความผูกพันกันตามสายเลือด ด้วยความเป็นญาติ และความเป็นมิตรมาตั้งแต่อดีต นอกจากนี้ยังมีการค้าขายระหว่างบุคคลที่เดินทางผ่านจุดผ่อนปรนชายแดนไทย-สปป.ลาว มาอย่างยาวนาน จากปัจจัยด้านพรมแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน การเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันด้วยระบบเครือญาติ การไปมาหาสู่กันเป็นประจำของผู้คนทั้งสองเมือง การนับถือพุทธศาสนาและความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน เป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดประเพณีตักบาตรสองแผ่นดินไทย-ลาว ที่จัดขึ้นบริเวณเขตรอยต่อชายแดนไทย-ลาว ระหว่างอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา และเมืองคอบ แขวงไชยบุรี ที่จัดขึ้นช่วงวันขึ้นปีใหม่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสานและส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีการตักบาตรให้คงคู่พระพุทธศาสนา เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์พื้นบ้านและแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอภูซาง อีกทั้งเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย และสปป.ลาว

ประเพณีตักบาตรสองแผ่นดินที่ชายแดนไทย-ลาว อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ได้มีการดำเนินงานต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2557) ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาชนทั้งสองประเทศ รวมทั้งความสนใจจากนักท่องเที่ยว ถือเป็นกิจกรรมส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเชื่อมความสัมพันธ์สองแผ่นดินระหว่างไทยกับ สปป.ลาว โดยมีกิจกรรมการตักบาตรในช่วงเช้าที่ชายแดนก๊วก ส่วนในบริเวณบ้านฮวกมีการออกร้านจำหน่ายสินค้าของทั้งสองประเทศ การแสดงประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน การประกวดอาหาร การแข่งขันกีฬา เป็นต้น ในการสร้างความสัมพันธ์กับ สปป.ลาว ผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา ได้เชิญเจ้าแขวงไชยบุรีและคณะมาร่วม

งาน พร้อมทั้งนำสินค้ามาจำหน่าย ในปี พ.ศ. 2555 ได้มีการยกระดับการจัดงานให้เชื่อมกับความเป็นประชาคมอาเซียนมากขึ้น นอกเหนือจากการทำบุญส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ในโอกาสที่จุดผ่อนปรนชายแดนบ้านฮวก จะได้รับการยกฐานะให้เป็นด่านถาวรเชื่อมด่านระหว่างประเทศไทย-สปป.ลาวแล้ว ยังเป็นการเตรียมพร้อมเมืองชายแดนระหว่างประเทศทั้งสอง เพื่อให้เข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 ด้วย (Pinaduang Sāiarun, 2010 and 2012)

กล่าวได้ว่า ประเพณีตักบาตรสองแผ่นดินไทย-ลาว เป็นการผลิตซ้ำวัฒนธรรมการทำบุญตักบาตรของชาวพุทธ โดยมีการตักบาตร ร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของผู้คนที่อยู่ชายแดนของสองประเทศให้มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น เป็นการสานสัมพันธ์อันดีงามระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนให้มีความมั่นคงทางวัฒนธรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยว และการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดน

อย่างไรก็ตามการจัดงานที่ผ่านมาพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นหลายประการเช่น การจัดการที่ยังไม่เป็นระบบ ไม่มีสถานที่พักสำหรับพระภิกษุสงฆ์สามเณรที่นิมนต์มาเข้าร่วม บางปีมีการใช้งบประมาณจำนวนมาก และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนผ่านประเพณีตักบาตรสองแผ่นดิน ระหว่างเมืองคอบ แขวงไซยะบูลี สปป.ลาว และอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ประเทศไทย ในด้านกระบวนการ ปัจจัย และศักยภาพของประเพณีตักบาตรสองแผ่นดิน ซึ่งประเพณีตักบาตรสองแผ่นดินถือเป็นเครื่องมือในการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนไทย-ลาว อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ซึ่งกันและกันของประชาชนกลุ่มประเทศอาเซียน อีกทั้งนำไปสู่การแสวงหาวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องในการอยู่ร่วมกัน การกำหนดนโยบายของแต่ละ

ประเทศที่เหมาะสม รวมไปถึงการข้อเสนอแนะในการพัฒนาประเพณีตักบาตรสองแผ่นดินเพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบในการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนต่อไป

## วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนผ่านประเพณีตักบาตรสองแผ่นดิน
2. เพื่อศึกษาปัจจัย และศักยภาพการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนผ่านประเพณีตักบาตรสองแผ่นดิน
3. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบและให้ข้อเสนอแนะต่อการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนผ่านประเพณีตักบาตรสองแผ่นดินระหว่างเมืองคอบ สปป.ลาว และอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ประเทศไทย

## ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และเข้าร่วมกิจกรรมในงานประเพณีตักบาตรสองแผ่นดินไทย-ลาวในปี พ.ศ. 2557 เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ แนวการสนทนากลุ่ม และแนวการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากพระสงฆ์ เจ้าหน้าทีภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้า นักธุรกิจ สื่อมวลชน และองค์กรภาคประชาสังคม รวมทั้งการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจากประชาชนที่มาร่วมงานตักบาตรสองแผ่นดินจากประเทศไทยและ สปป.ลาว ประเทศละ 20 คน รวม 40 คน พื้นที่ในการวิจัยได้แก่ เมืองคอบ แขวง

ไชยะบุลี สปป.ลาว และบ้านฮวก อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา บริเวณที่มีการจัดงานตักบาตรสองแผ่นดินจะอยู่บริเวณชายแดนก๊วกหก ซึ่งอยู่ในเขตแดนของประเทศไทย

## ผลการวิจัย

**1. กระบวนการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนผ่านประเพณีตักบาตรสองแผ่นดินไทย-ลาว** พื้นที่ทางวัฒนธรรมหมายถึงพื้นที่ที่มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกันโดยผ่านการตักบาตรสองแผ่นดิน เป็นการสร้าง 2 ลักษณะได้แก่ 1) การสร้างจากภายในเฉพาะพื้นที่ โดยใช้ทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศที่มีประเพณีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน เป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมการตักบาตรผ่านทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ในเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน และ 2) การสร้างจากภายนอกซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ โดยการส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-ลาวที่จุดผ่านแดนบ้านฮวก ในอนาคตจะยกระดับเป็นด่านสากลเพื่อรองรับการขยายตัวของโครงสร้างพื้นฐานระบบโลจิสติกส์ การค้า การลงทุนที่เชื่อมโยงกับประเทศจีนและประเทศในอาเซียน รวมทั้งการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยาที่เชื่อมโยงสู่ประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง เส้นทางแรกไปแขวงไชยะบุลี และแขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว เส้นทางที่สองไปเมืองเดียนเบียนฟู และเมืองฮานอย ประเทศเวียดนาม

กระบวนการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนผ่านประเพณีตักบาตรสองแผ่นดินไทย-ลาว จึงเป็นการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมจากฝ่ายประเทศไทยทางเดียว ที่ได้รับอิทธิพลจากการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และด้านเศรษฐกิจ ที่ประกอบด้วยการค้าชายแดน การลงทุน และการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง ดังนั้น “ตักบาตรสองแผ่นดิน” จึง

เป็นเสมือนจุดขายของประเทศไทยที่ต้องการสร้างให้เกิดพื้นที่ทางความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ โดยการใช้พุทธศาสนาและวัฒนธรรมนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางการเมือง และการเติบโตของเศรษฐกิจชายแดน

## **2. ปัจจัยและศักยภาพในการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดน ผ่านประเพณีตักบาตรสองแผ่นดินไทย-ลาว แบ่งออกเป็น 2 ด้าน**

2.1 ปัจจัยและศักยภาพภายใน ได้แก่ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชน ประกอบด้วย ทรัพยากร-ธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ กลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย วิถีชีวิตของคนที่มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา

2.2 ปัจจัยและศักยภาพภายนอก ได้แก่ การค้าชายแดนที่บ้านฮวกถือว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในด้านการค้าชายแดน มีการจัดตลาดนัดชายแดนไทย-สปป.ลาว ที่บ้านฮวกเปิดจำหน่ายสินค้าทั้งสองประเทศทุกวันที่ 10 และ 30 ทุกเดือน การส่งเสริมการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมต่อกับเมืองกุซาง ประเทศไทย และแขวงไซยะบูลี สปป.ลาว ในอนาคตจะเป็นเส้นทางการค้า และการท่องเที่ยวที่สำคัญที่สามารถเดินทางไปยังเมืองหลวงพระบาง สปป.ลาว และเมืองฮานอย เมืองเดียนเบียนฟู ประเทศเวียดนาม และการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดพะเยา โดยผลักดันให้จุดผ่อนปรนชายแดนไทย-ลาว บ้านฮวก อำเภอกุซางยกฐานะให้เป็นด่านชายแดนสากล การปรับปรุงอาคารด่านชายแดน การปรับภูมิทัศน์ การวิจัยศักยภาพทางการท่องเที่ยวบ้านฮวก การสำรวจเส้นทางการค้า การท่องเที่ยวในเมืองคอบ และแขวงไซยะบูลีของภาคธุรกิจและสื่อมวลชน

**3. ผลกระทบจากการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนผ่านประเพณี  
ตักบาตรสองแผ่นดินไทย-ลาว** เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ  
ที่เกิดขึ้นด้านนโยบายระดับประเทศ ระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น รวมทั้งผลกระทบ  
ที่เกิดขึ้นต่อประชาชนทั้งสองประเทศ

3.1 ผลกระทบด้านนโยบายระดับประเทศได้แก่ การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยใช้วัฒนธรรมการตักบาตรนำการเมือง และเศรษฐกิจ  
การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี  
และวัฒนธรรมร่วมของทั้งสองประเทศ เช่น ประเพณีแข่งเรือในเทศกาลออก  
พรรษา เมืองไชยบุรี ประเพณีไหว้พระธาตุปลวก เมืองคอบ การแข่งขันกีฬา  
เปตอง ที่อำเภอภูซาง เป็นต้น

3.2 ผลกระทบระดับจังหวัด ทำให้เกิดการผลักดันให้งานประเพณี  
ตักบาตรสองแผ่นดินถือเป็นงานประจำปีของจังหวัดพะเยา ซึ่งทำให้มีการจัดงาน  
เป็นประจำทุกปี ช่วงปลายเดือนธันวาคม อย่างไรก็ตามผู้รับผิดชอบในการจัด  
งาน ยังขาดความเข้าใจในคุณค่าของประเพณีตักบาตรที่เป็นวัฒนธรรมทาง  
พระพุทธศาสนา แต่เน้นเฉพาะการท่องเที่ยวและการสร้างรายได้เท่านั้น

3.3 ผลกระทบระดับท้องถิ่น เกิดการขยายตัวของการค้า การลงทุนใน  
บ้านฮวก และการค้าชายแดนไทย-ลาวผ่านการเปิดตลาดนัดที่บ้านฮวก เกิดการ  
มีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการ  
ระดับอำเภอ ระดับจังหวัดพะเยา ในการนำกิจกรรมมาร่วมในงาน รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการจัดงานประเพณีตักบาตรสองแผ่นดินเป็นประจำทุกปี แต่  
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอภูซาง ถูกตรวจสอบการใช้เงินอุดหนุนใน  
ประเพณีตักบาตรสองแผ่นดิน เนื่องจากใช้งบประมาณในกิจกรรมไม่ตรงตาม  
แผนงานประจำปีที่กำหนดไว้

## วิจารณ์ผลการวิจัย

1. ประเพณีตักบาตรสองแผ่นดินไทย-ลาว เป็นประเพณีที่ประดิษฐ์ขึ้นมาภายใต้กระบวนการโลกาภิวัตน์ กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างพื้นที่ทางเศรษฐกิจชายแดน ในช่วงที่มีการขยายตัวของการค้าและการท่องเที่ยว โดยใช้พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นวัฒนธรรมร่วมของคนไทยและคนลาวมาเป็นกุศโลบายหรือเครื่องมือในการเชื่อมโยงผู้คนสองประเทศ

2. ประเพณีศบาสตรสองแผ่นดินไทย-ลาว เป็นพื้นที่ทางสังคมที่เกิดจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากการริเริ่มของฝ่ายไทยที่คิดและดำเนินการ อีกทั้งบริเวณที่จัดงานอยู่ในเขตชายแดนไทย ไม่สามารถจัดบริเวณชายแดนได้ เพราะติดขัดข้อกฎหมายด้านความมั่นคงของ สปป.ลาว และข้อตกลงระหว่างประเทศ จึงทำให้ทางแขวงไซยะบูลี สปป.ลาว ไม่ให้ความสำคัญ และไม่ได้เข้ามาเป็นเจ้าภาพร่วมกับฝ่ายไทย

3. ประเพณีดีกบาตรสองแผ่นดินไทย-ลาว เป็นเสมือนจุดขายด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยมีสปป.ลาวมาเป็นส่วนประกอบ โดยใช้วิธีการของการตลาดเชิงกิจกรรม ถือเป็นการจัดอีเวนท์ทางการท่องเที่ยว

4. กระบวนการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนผ่านประเพณีดักบาตร  
สองแผ่นดินไทย-ลาว สร้างขึ้นภายใต้ปัจจัยและศักยภาพของทุนเดิมทางสังคม  
ทุนทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ทั้งสองพื้นที่ และเป็นการสร้างจาก  
ภายนอกและคิดโดยคนนอกชุมชนแบบบนลงล่าง (Top-down) ได้แก่ การเมือง  
หน่วยงานภาครัฐ การผลักดันจากกลุ่มนักธุรกิจเพื่อการท่องเที่ยว และการค้า  
ชายแดน

5. การสร้างพรมแดนรัฐชาติ ทำให้พื้นที่ทางวัฒนธรรมตามธรรมชาติถูกทับซ้อนด้วยพื้นที่ทางเศรษฐกิจ (การค้าขายแดนและการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง) โดยการผลักดันจากภาครัฐและภาคเอกชนผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย รวมทั้งงานดับบาตรสองแผ่นดินไทย-ลาว พื้นที่ชายแดนและชุมชนชาย-แดน จึงอยู่ในฐานะของ “ผู้ถูกกระทำ” จากภายนอก คือ ภาครัฐและภาคธุรกิจ โดยการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนขึ้นมา ดังนั้นประเพณีดับบาตรสองแผ่นดินไทย-ลาว จึงเป็นเพียง “วัฒนธรรมเทียมและวัฒนธรรมเลียนแบบ” เพื่อการค้าและการท่องเที่ยว

## บทสรุป

1. นโยบายระดับประเทศ ควรให้ความสำคัญกับเนื้อหาของประเพณีดับบาตร ซึ่งเป็นงานที่มีความเป็นสรีรมงคลที่จัดขึ้นในช่วงวันปีใหม่ที่พุทธศาสนิกชนจะนิยมทำบุญดับบาตรเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ทั้งนี้ควรให้คณะสงฆ์มีบทบาทหลักในการทำกิจกรรม ควรมีกิจกรรมร่วมด้านประเพณีวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นสองแผ่นดินของทั้งสองประเทศที่จัดก่อนจะมีการดับบาตร ควรมีการประชุมวางแผนทำงานร่วมกัน การพลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพในงานประเพณีดับบาตรสองแผ่นดิน ควรจะมีการแก้ไขข้อกฎหมายความมั่นคงชายแดนของสปป.ลาว เพื่อให้สถานที่ในการทำกิจกรรมเป็นชายแดนที่ทั้งสองแผ่นดินได้เข้ามาร่วมกิจกรรมที่มีความสะดวกในการเดินทางเข้าออก ควรจัดทำเป็นแผนงานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยา เพื่อให้การจัดกิจกรรมมีความยั่งยืน และการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างแท้จริง

2. นโยบายระดับท้องถิ่น ควรให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักในชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้มีรายได้เสริม ควรให้ชาวบ้านในบ้านฮวก ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรม ควรให้คณะสงฆ์อำเภอภูซาง

และอำเภอเชียงคำมีบทบาทหลักในการดำเนินงานประเพณีตักบาตรสองแผ่นดิน โดยให้มีตัวแทนเข้าร่วมประชุมในสัดส่วนที่มากขึ้น เพื่อให้มีกิจกรรมการส่งเสริมคุณค่าทางพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับกิจกรรมอื่น และมีความสอดคล้องกับชื่อ งาน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการ เช่น การเดินทางของผู้เข้าร่วม ที่ จอดรถ การรับส่งพระสงฆ์ที่มาบิณฑบาต เป็นต้น

## เอกสารอ้างอิง

- Higgins, M. D. (2007). *The cultural space*. from <http://poieinkaiprattein.org/culture/position-papers/the-cultural-space-by-michael-d-higgins/>
- Lefebvre, H. (1991). *The production of Space*. Malden, Massachusetts: Blackwell Publishers. (Translated by Donald Nicholson-Smith).
- Phāphičhit Banthōeng. (2006). *Praphēnī Watthanathamthai lækhatikhwāmchūa*. Bangkok: Odeon Store.
- บันเทิง พาพิจิตร. (2549). ประเพณี วัฒนธรรมไทย และคติความเชื่อ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Phakdeephinith Prakōpsiri and Phimonsī Kunnika. (2011). *Study of Potential Strategies for Sustainable Development of Tourism in Border Town Phu Sang, Payao Province*. Bangkok: The Thailand Research Fund.
- ประกอบศิริ รักดีพินิจ และกรรณิกา พิมลศรี. (2554). รายงานการวิจัยการศึกษา ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Phrarātwisutthisophon (Sisak Wanliphōdom) and Jiajanpong Piset, *Mūangphayao*. Bangkok: Matichon Public Company Limited.
- พระราชวิสุทธีโสภณ ศรีศักร วัลลิโภดม และ พิเศษ เจียจันทร์พงษ์. (2527). *เมืองพะเยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

Phrathamwimonmōlī. (2003). *Mūangphayao: Chāktamnānlæprawatsāt*. Phayao: Nakon News Printing.

พระธรรมวิมลโมลี. (2546). *เมืองพะเยา: จากตำนานและประวัติศาสตร์*. พะเยา: นครนิวส์การพิมพ์

Pinadūang Sāiarun. (2010). takbātsōngphāendin thai-lāo thīchāidāen bānhawok Songthāipikao-rapmongkolpīmai. *Matichon Daily*, 30 December 2010.

สายอรุณ ปินะดวง. (2553). “ตักบาตรสองแผ่นดิน “ไทย-ลาว” ที่ชายแดน “บ้านฮวก” ส่งท้ายปีเก่า-รับมงคลปีใหม่. *มติชนรายวัน*, 30 ธันวาคม 2553.

\_\_\_\_\_. (2012). takbātsōngphāendin Chū sātsanā Nām kānmūang-chūamsamphan thai-lāo Song ngūyai Rapmongkol ngūlek. *Matichon Daily*, 30 December 2012.

\_\_\_\_\_. (2555). “ตักบาตรสองแผ่นดิน ชู “ศาสนา” นำ “การเมือง” เชื่อมสัมพันธ์ “ไทย-ลาว” ส่ง “งูใหญ่” รับมงคล “งูเล็ก”. *มติชนรายวัน*, 30 ธันวาคม 2555.

Sahai, S. (2005). *The Mekong River: Space and Social Theory*. Delhi: B.R. Publishing Corporation.

Santasombat Yot. (2012). *Chonchāidāenkapkānkāokhāmphromdāen*. Chiang Mai: Wanidakan Printing.

ยศ สันตสมบัติ และคณะ. (2555). *ชนชายแดนกับการก้าวข้ามพรมแดน*. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.

Stuart-Fox Martin. (2013) *A History of Laos*. translated by Winyarat Jiraporn, 2<sup>nd</sup>,  
Bangkok: The Foundation for the Promotion of Social  
Sciences and Humanities Text books Projects.

มาร์ติน สจ๊วต ฟอกซ์ (2556), ประวัติศาสตร์ลาว, แปลโดย จิราภรณ์ วิทยุรัตน์.  
พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์  
และมนุษยศาสตร์.